
Ekonomie 2

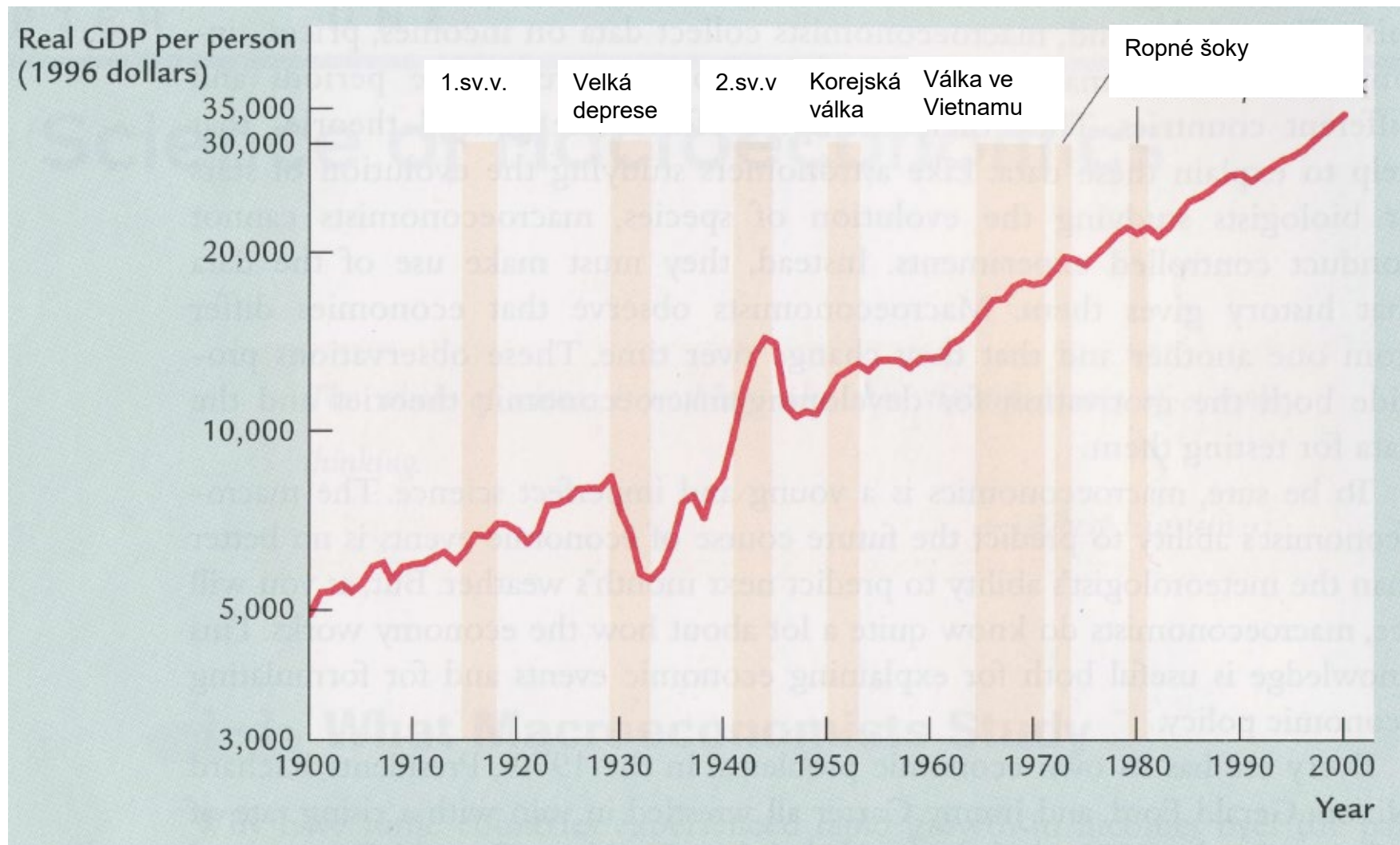
Hospodářský cyklus

Agregátní nabídka a poptávka

27.3.2024

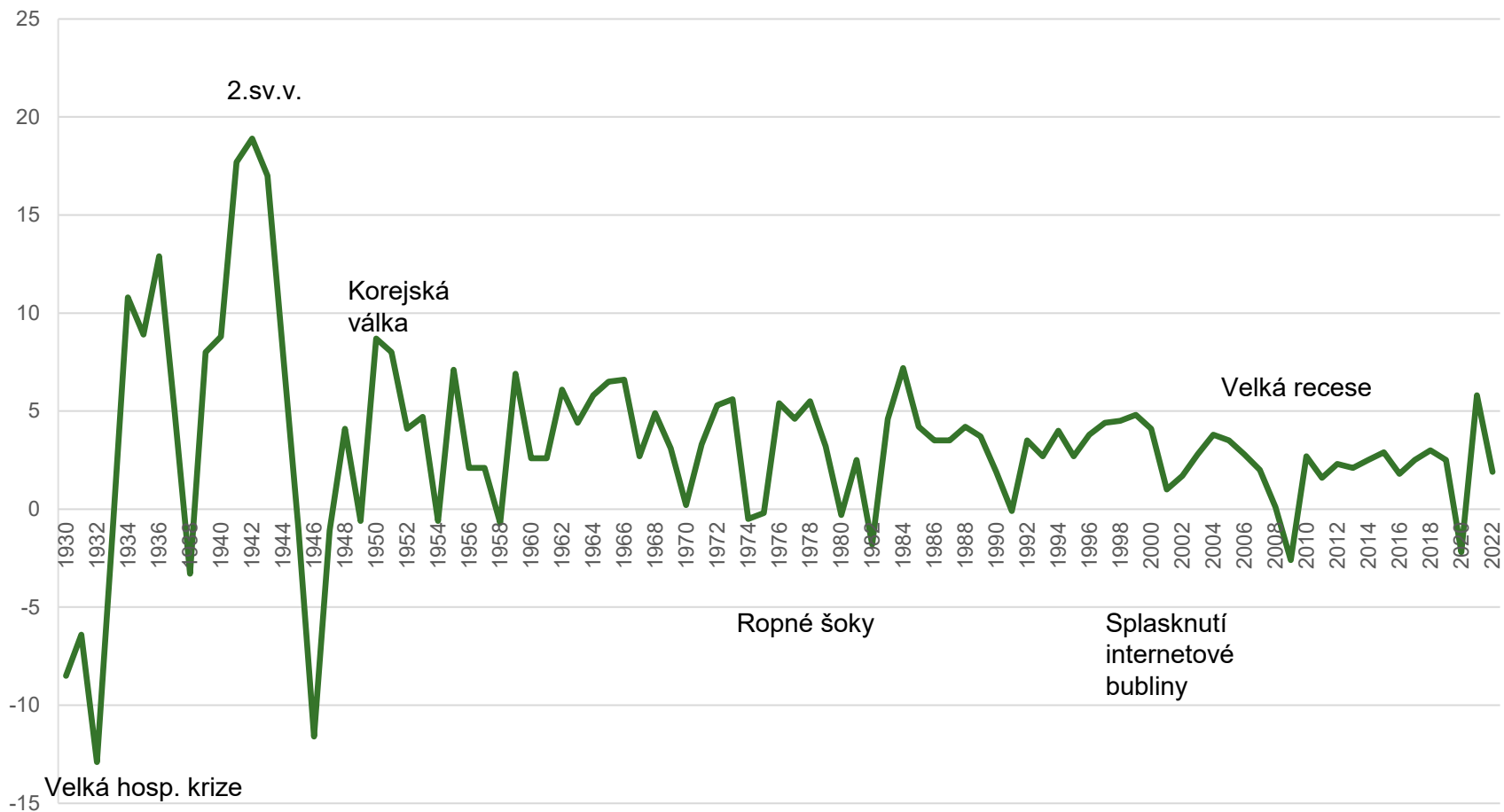
Tomáš Havránek

U.S.A. Reálné HDP p.c., 1900-2000

Source: US Census Data – Historical Tables, from G. Mankiw, Macroeconomics

Růst reálného HDP, U.S.A.

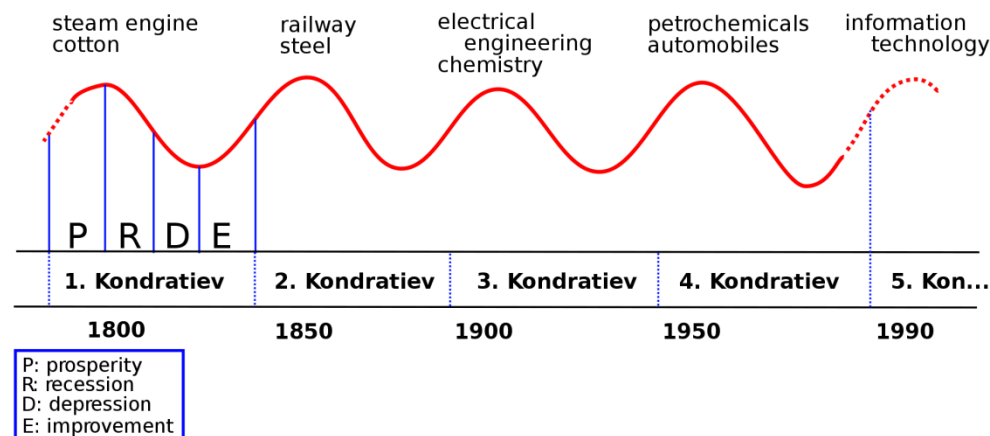

Roční procentní růst, Zdroj: Bureau of Economic Analysis

Výkyvy v ekonomické aktivitě

Podle délky cyklu:

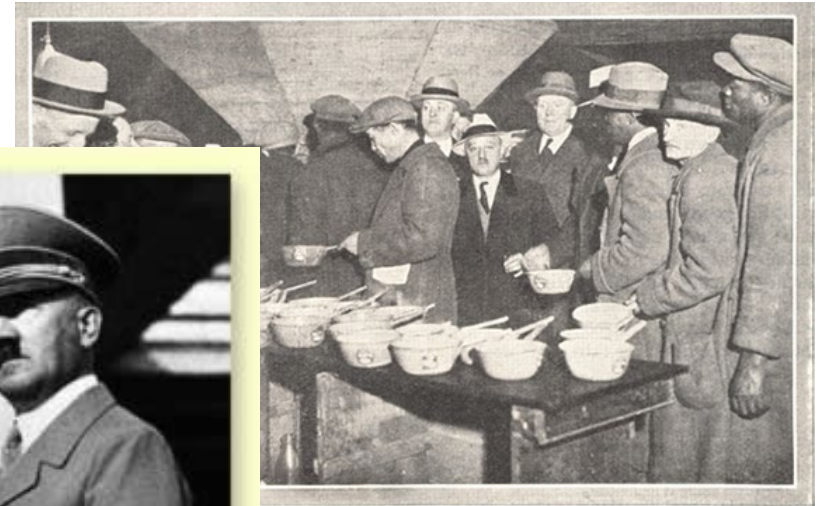
- Sezonní cykly (roční)
- Hospodářský cyklus (2-10 let)
- Dlouhé Kondratěvovy vlny (50-60 let)

Hospodářský cyklus

- krátkodobé resp. střednědobé (2-10 let) výkyvy v HDP (ve využití zdrojů), příjmech, zaměstnanosti, které postihují celou ekonomiku (většinu sektorů ekonomiky) najednou
- Dvě hlavní fáze: *recese* (klesající fáze) a *expanze* (rostoucí fáze).

Proč je důležité pochopit hospodářský cyklus?

April 15, 2011

Business Cycles

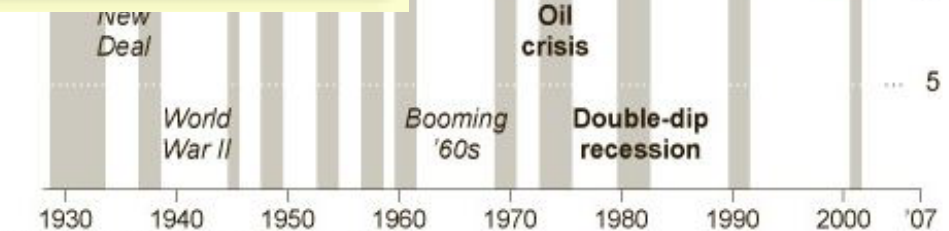
What the overall suicide rate during economic expansions and recessions, which are marked bands below.

... 20 suicides per 100,000

... 15

... 10

... 5

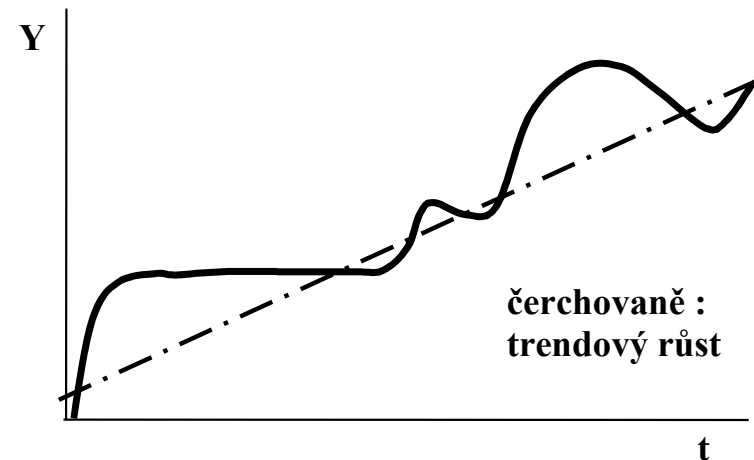
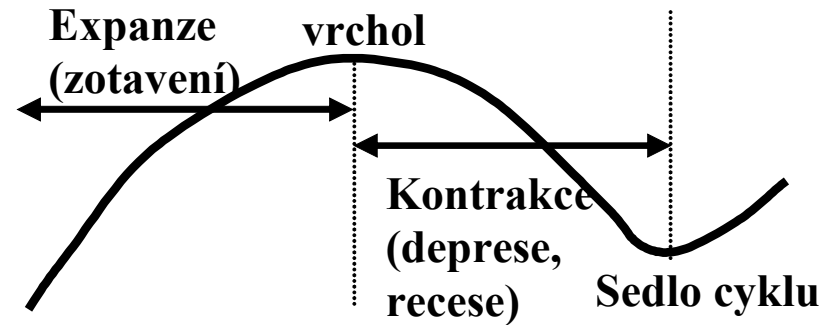

Source: American Journal of Public Health

THE NEW YORK TIMES
☒ RECOMMEND

Fáze hospodářského cyklu

- **Recese:** dochází ve většině sektorů ekonomiky k poklesu výstupu ve 2 po sobě jdoucích čtvrtletích
- Recese se nazývá **depresí** pokud:
 - pokles reálného HDP překročí hodnotu 10%
 - souvislé klesání trvající více než tři roky

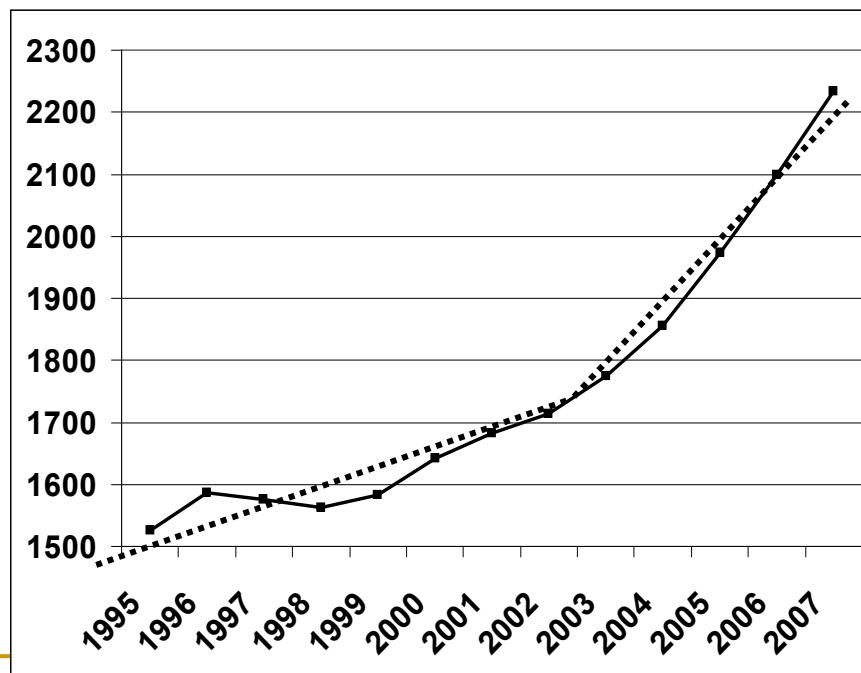
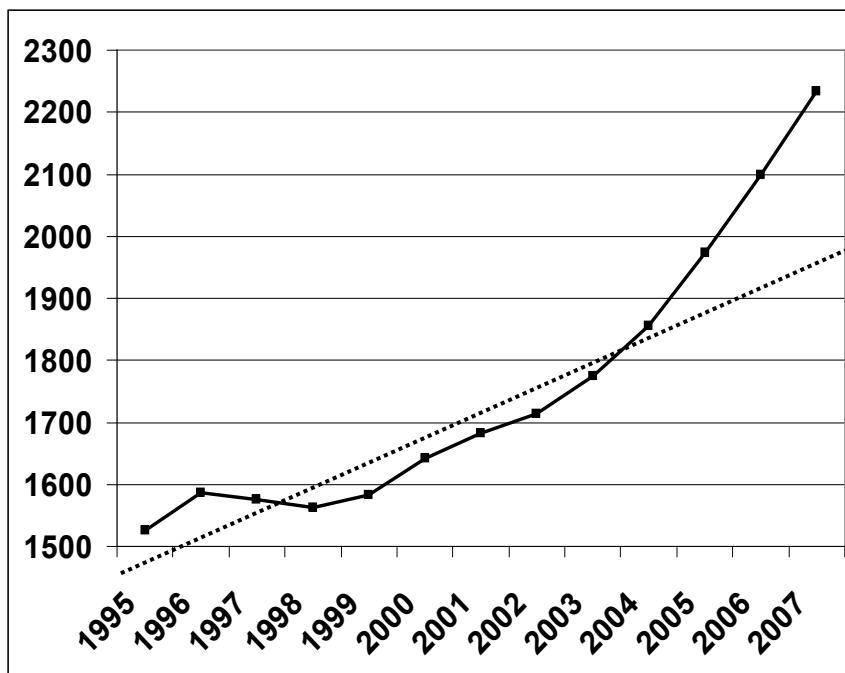
Hospodářský růst jako fluktuace kolem trendového růstu HDP / potenciálního HDP

- **Trendový růst HDP** (použití statistických metod např. Hodrick-Prescott filtr)
- **Potenciální HDP** = maximální produkce ekonomiky slučitelná s cenovou stabilitou
- Definice: hospodářský cyklus je střídání expanze a recese kolem trendového růstu HDP, který je dán dlouhodobým tempem růstu potenciálního HDP
- Hloubka krize se měří podílem HDP/HDP_{pot}
 - V krizi 30. let bylo $HDP/HDP_{pot} = 70 \%$
 - V 1978 (ropný šok) bylo $HDP/HDP_{pot} = 90 \%$

Trend v případě ČR (reálné HDP 1995-2007)

Trend (přerušovaná přímka) : 4%
Expanze: růst > trend: 1996, 2004-07
Kontrakce: růst < trend: 1997-2000
Růst na úrovni trendu : 2001-2003

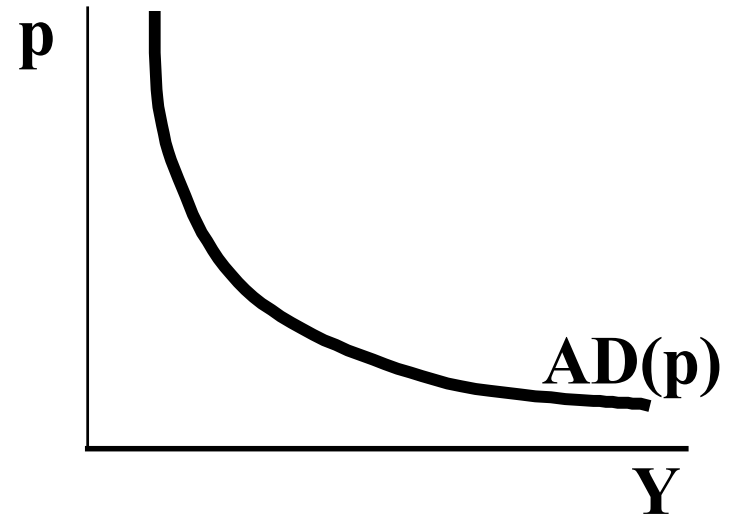
Trend: 4 % do r. 2004, 5 % od roku 2004
v důsledku vstupu do EU
Expanze: růst > trend: 1996, 2004-2007
Kontrakce: růst < trend: 1997-2000
Růst na úrovni trendu : 2001-2003

Analýza hospodářských cyklů pomocí modelu AD&AS

Agregátní poptávka (AD)

- AD: Celkové množství produktu poptávaného za různých úrovní cenové hladiny za dané období
- Úhrn výdajů všech subjektů $AD = C + I + (X - M)$ viz. výdajová metoda výpočtu HDP
- Determinanty $AD(p)$
 - Bohatství
 - Očekávání budoucího vývoje
 - Hospodářská politika
 - Úroková míra
 - Měnový kurz

Tvar křivky AD(p)

■ Klesající křivka

- S inflací klesá bohatství (např. efekt reálných peněžních zůstatků)
- Pokles cenové hladiny -> nižší poptávka po penězích -> klesá nominální úroková sazba -> rostou investice i spotřeba (Keynesův efekt)
- Nižší domácí cenová hladina – vyšší zahraniční poptávka
- Vysoká inflace – větší nejistota

■ Konvexní tvar

- Efekty slábnou
- Poptávka nemůže klesnout pod určité životní minimum

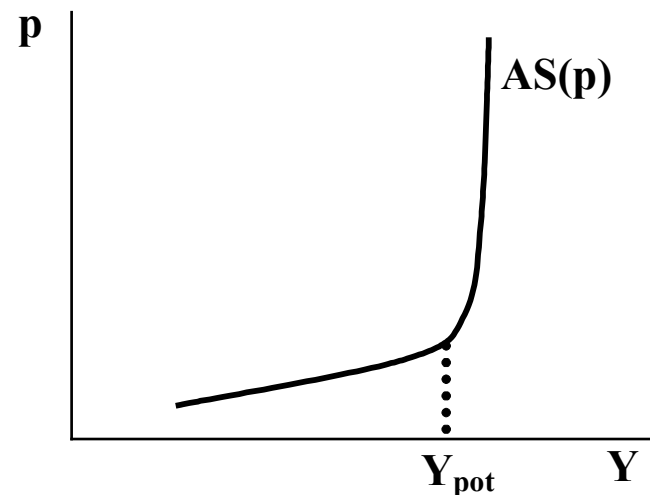
Agregátní nabídka AS

- AS: celkové množství produkce nabízeného výrobcí při různých cenových hladinách
- **Determinanty AS(p)**
 - Množství a kvalita výrobních faktorů (práce, kapitál, půda)
 - Technický pokrok
 - Hospodářská politika (vysoké daně vyloučí část výrobců z trhu)
 - Očekávání subjektů (ochota podnikat)

Tvar agregátní nabídky

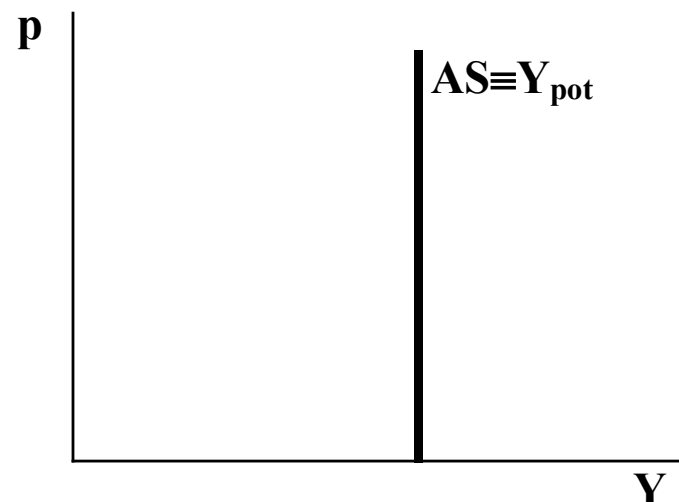
■ Keynesiánský pohled

- Nejprve **horizontální** (fixní mzdy, zapojení nevyužitá kapacity fixního kapitálu), pak **rostoucí** (při plně využitém kapitálu více práce – **zákon klesajících výnosů** – vyšší mzdové náklady)

■ Klasický pohled

- Mzdy i ceny jsou pružné -> neexistuje nedobrovolná nezaměstnanost, zdroje mají 100% využití

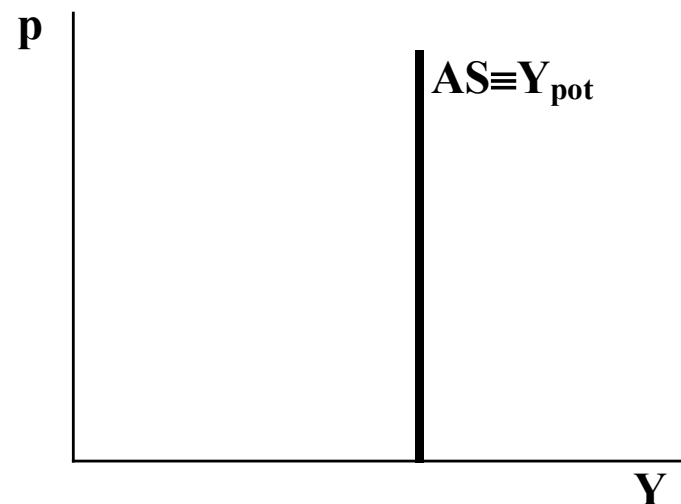
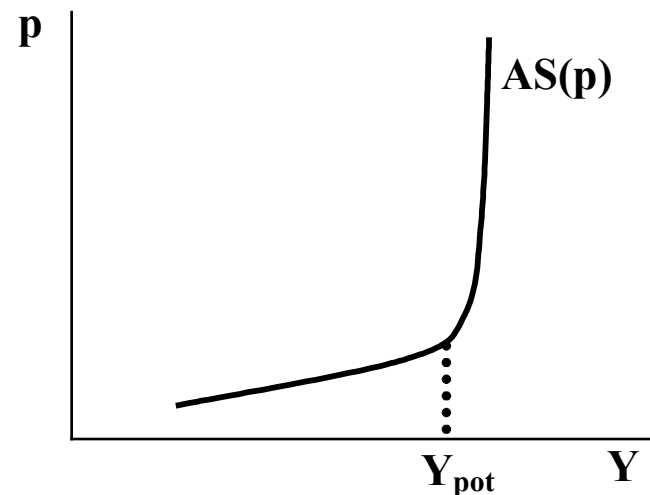
Syntéza klasického a keynesiánského přístupu

■ Krátké období

- Nepružné mzdy a ceny - > AS rostoucí

■ Dlouhé období

- Ceny reagují na šoky
- Produkce určena potenciálním produktem země
- Změny agregátní nabídky ovlivní pouze cenovou hladinu nikoliv produkci

Příklady poptávkových a nabídkových šoků

Pozitivní poptávkové šoky

- Růst bohatství domácností např. cen akcií nebo nemovitostí
- Nižší úrokové sazby
- Optimistická očekávání
- Růst populace
- Znehodnocení kurzu domácí měny
- Zvýšení vládních výdajů

Pozitivní nabídkové šoky

- Nižší ceny vstupů
- Vyšší produktivita (např. technologický pokrok)
- Zvýšení množství výrobních faktorů

Rozdílné přístupy k roli hospodářské politiky

- Hospodářská politika možná umí anticyklickou stabilizaci, ale není to zadarmo (trade – off)
- ***Liberální názor:*** anticyklická hosp. politika způsobuje cyklus, zvláště když se povzbuzením poptávky „přehřeje“ ekonomika nad (tržně determinovaný) potenciální produkt, a to například držením nad vodou ztrátových podniků.
- "Fear the Boom and Bust" a Hayek vs. Keynes Rap Anthem
<https://www.youtube.com/watch?v=d0nERTFo-Sk>

Jaká je příčina kolísání

Keynesiánci: na straně poptávky X Klasici: na straně nabídky

Rozdíly mezi školami:

- Klasici: Sayův zákon: každá úroveň důchodu je konzistentní s rovnováhou, dochází k vyčištění všech trhů
 - Paradoxy (rozpory s realitou):
 - existuje nezaměstnanost
 - existuje cyklus těžko vysvětlitelný jen na straně nabídky (poptávkové krize)
 - Tvrzení, že každá nabídka si utváří svou poptávku
- Keynesiánci: existuje pouze jediná úroveň důchodu tržně rovnovážná (když $AS = AD$ resp. když vytvořený důchod = užitý)
 - Paradoxy (rozpory s realitou):
 - paradox spořivosti,
 - vyšší efekt státních výdajů než daňové úlevy ve stejné výši

Terapie obou škol

Shoda obou škol:

- podpora V+V
- optimalizace pozitivních externalit
- podpora investic
- sociální smír

Odlišnosti v doporučené terapii:

- keynesiánci: v posílení AD v recesi (fiskální expanze)
- klasici: v zajištění plynulého rozvoje nabídky, v eliminaci vnějších příčin

Další modely cyklu

- **Monetární** (Knut Wicksell, F. von Hayek, M. Friedman)
 - Příčinou cyklu nevhodná změna peněžní zásoby, která vyvolá poptávkový šok:
 - $S^M \nearrow \Rightarrow i.r. \searrow$
 - $\Rightarrow I \nearrow \Rightarrow Y \nearrow$ narazí na Y_{pot} (nabídkové omezení)
 - \Rightarrow převis poptávky $\Rightarrow p \nearrow$ (inflace)
 - \Rightarrow převis poptávky $\Rightarrow p \nearrow$ (inflace) a přehřátí ekonomiky
 - např.: USA 1981-2? Kdy Fed zvýšil úroky na 18 % (antiinflační politika)

Další modely cyklu

■ Teorie politických cyklů

- ❑ Chybná populistická fiskální politika „rozkýve“ ekonomiku $\Delta G > 0$
- ❑ Vyvolá to pokles privát. investic $\Delta I < 0$ (vytlačení privát. investic státními výdaji)
- ❑ Vyvolá to pokles AS (ztráta výrobních kapacit)
- ❑ Vznikne převis poptávky
- ❑ Proto rostou investice a důchod, dokud stát zase „nezasáhne“

■ Teorie rovnovážného hospodářského cyklu (Lucas, Barro, Sargent)

- ❑ racionální očekávání – neúčinnost očekávané hospodářské politiky (racionální agenti se adaptují – vyšší množství peněz v ekonomice či vyšší státní výdaje – očekávání vyšší inflace)
- ❑ Politika dlouhodobých stabilních pravidel – předvídatelná – stabilizuje ekonomiku

Další modely cyklu

- **Teorie reálných hospodářských cyklů** (Schumpeter, v souč. Prescott, Long, Plosser):
 - příčinu vidí v převratných a v čase nerovnoměrně rozdělených technologických inovací.
- Problémy spojené s cyklem:
 - v době expanze se realizují špatné investice
 - je obtížné odhadnout tempo růstu GDP_{pot}
- ***Tvořivá destrukce*** (Schumpeter) - recese a deprese působí i jako ozdravný proces – zánik neschopných a uvolnění místa pro perspektivní. Kolísání GDP/GDP_{pot} do 10 % bral jako běžné a neškodlivé

Charakteristika velké recese v ČR

Srovnání s krizí ve 30.letech 20.stol.:

- Pokročilá globalizace výroby i spotřeby
- Velká zadluženost rozvinutých ekonomik
- Deregulace kapitálových trhů

	1933	2009
Hodnota vývozu oproti stavu před 2 lety	-64,4%	-9%
Průmyslová výroba	-39,1%	-14,6%
HDP	-21,2%	-4,2%
Narůst nezaměstnanosti	+1657%	+21%
Inflace	5%	1%
Státní dluh	83% HDP	36% HDP

- <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/ales-michl.php?itemid=6157> upraveno